

**Міністерство освіти і науки України
Державний заклад
«Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»**

**Факультет початкового навчання
Кафедра педагогічних технологій початкової освіти**

Скоромна М. В.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
щодо проведення практичних занять та самостійної роботи
з навчальної дисципліни «Дидактика»**

Для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
галузі знань 01Освіта/Педагогіка
спеціальності 013 «Початкова освіта»

Одеса - 2020

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Південноукраїнського національного педагогічного університету
імені К. Д. Ушинського (протокол № 1 від «31» серпня.2020 року)*

Рецензенти:

Пальшкова Ірина Олександрівна - доктор педагогічних наук, професор, декан факультету початкового навчання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Кучай Олександр Володимирович – доктор педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування (м. Київ)

Скоромна М. В. Методичні рекомендації щодо проведення практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Дидактика» [для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня галузі знань 01Освіта/Педагогіка спеціальності 013 «Початкова освіта» денної та заочної форм навчання]. Одеса : Університет Ушинського, 2020. 23 с.

Методичні рекомендації укладені відповідно до освітньо-професійних програм «Початкова освіта. Психологія», «Початкова освіта. Англійська мова та література», «Початкова освіта. Логопедія» та робочої програми навчальної дисципліни «Дидактика» для підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 013 «Початкова освіта» денної та заочної форм навчання.

Вони розроблені для ознайомлення здобувачів зі структурою та змістом навчальної дисципліни і призначені для планування, підготовки та проведення практичних занять та самостійної роботи.

ЗМІСТ

1. Вступ.....	4
2. Навчально-тематичний план дисципліни.....	7
3. Програма навчальної дисципліни.....	11
4. Плани практичних занять.....	13
5. Самостійна робота.....	30
6. Індивідуальні навчально-дослідні завдання.....	35
7. Критерії та шкала оцінювання.....	37
8. Методичне забезпечення навчальної дисципліни.....	39
9. Список рекомендованої літератури.....	40

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Дидактика» є складовою частиною професійної підготовки фахівців-педагогів. Засвоєння означеної дисципліни дасть можливість здобувачам вищої освіти визначати завдання освіти, обсяг і зміст освітнього матеріалу, орієнтуватися в методиках, обирати стратегію навчання, готувати урок з кожного предмета, опанувати знаннями про різні форми, методи, засоби навчання і виховання загалом.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є зміст основних наукових ідей, закономірностей, принципів процесу навчання та виховання, які логічно пояснюють зв'язок викладання (діяльності вчителя) й учіння (пізнавальної діяльності учня), їхню взаємодію; процес створення і функціонування системи дійсних відносин учнів у освітньому процесі, керування цим процесом з боку вчителів, самих учнів, коли учень виступає не тільки об'єктом навчання, а й суб'єктом.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Дидактика» є отримання уявлень про навчання та виховання особистості, уміння орієнтуватись у закономірностях, принципах процесу навчання та виховання, що сприяє оволодінню елементарними навичками аналізу освітньо-виховних і проблемних педагогічних ситуацій у сім'ї, колективі, розвитку практичних умінь, що забезпечують творчість та ініціативу в різних видах діяльності відповідно до вимог Конституції України, законодавства України про освіту і вищу освіту, Державного стандарту початкової освіти.

Передумови для вивчення дисципліни: для вивчення навчальної дисципліни «Дидактика» здобувачі мають опанувати знання з таких навчальних дисциплін, як «Педагогіка», «Психологія».

Основними **завданнями** вивчення навчальної дисципліни «Дидактика» є:

- опанувати ключові положення і проблематику сучасної дидактики;
- сформулювати власну педагогічну позицію стосовно процесу навчання школярів;
- набути досвіду вираження своєї педагогічної позиції у формі виконаних розробок: фрагментів уроків, відкритих завдань, освітніх ситуацій, освітніх програм і планів;
- набути вмінь проектування й організації навчання, спрямованого на розвиток особистості учнів і їхню творчу самореалізацію;
- набути форми і методи групової педагогічної роботи в режимі організаційно-діяльнісних семінарів, на яких навчитися моделювати педагогічну реальність, використовуючи для цього власні розробки; навчитися застосовувати освоєні дидактичні знання і способи діяльності на практиці.

Очікувані результати навчання дисципліни:

I. У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен знати:

- сутність, закони і закономірності, принципи навчання, його зміст;

- методи і форми організації навчання, застосування та реалізація яких забезпечує оптимальне засвоєння знань про природу, людину і суспільство, забезпечує розвиток особистості;
- викладено систему контролю та корекції ефективності процесу навчання;
- специфіку роботи малокомплектної початкової школи.

Уміти:

- здійснювати навчання і виховання учнів відповідно до педагогічних закономірностей і принципів;
- планувати педагогічну діяльність, прогнозувати її результативність;
- чітко визначати зміст, основні оптимальні форми та методи навчальної роботи в умовах класу та поза навчальний час;
- поєднувати навчальну та поза навчальну роботу для досягнення поставленої мети;
- використовувати різні форми, методи та прийоми активізації пізнавальної діяльності учнів в залежності від педагогічних ситуацій;
- використовувати на практиці досягнення педагогічної науки, передового педагогічного досвіду;
- проводити необхідні дидактичні дослідження.

Програма вивчення навчальної дисципліни «Дидактика» складена відповідно до місця та значення дисципліни за структурно-логічною схемою, передбаченою освітньо-професійною програмою «Початкова освіта. Психологія», «Початкова освіта. Англійська мова та література», «Початкова освіта. Логопедія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 013 «Початкова освіта».

Дисципліна «Дидактика», яку здобувачі вищої освіти вивчають на другому році навчання денної та заочної форми навчання, містить лекції, практичні заняття, самостійну роботу здобувача, ІНДЗ та інші форми роботи. Завершується вивчення курсу складанням іспиту.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, ОПП, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Статус дисципліни: Обов'язкова	
Модулів –	Освітньо-професійна програма: Початкова освіта. Психологія, Початкова освіта. Мова і література (англійська), Початкова освіта. Логопедія	Мова навчання: українська	
Змістових модулів –		Рік навчання:	
Індивідуальне науково-дослідне завдання: доповідь реферати	Спеціальність: 013 Початкова освіта	1-й	1-й
Загальна кількість годин – 150		2-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Лекції	
		20 год.	12 год.
		Практичні	
		30 год.	10 год.
		Самостійна робота	
		70 год.	98 год.
		Індивідуальні завдання:	
		30 год.	30 год.
		Вид контролю: екзамен	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 33,3 % / 66,7 %

для заочної форми навчання – 12,5 % / 87,5 %

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ «ДИДАКТИКА»

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Ус бог о	л.	п.	с.р.	інд .	Ус бог о	л.	п.	с.р.	інд .
1	2	3	4	5	6	2	3	4	5	6
Тема 1. Дидактика: історія розвитку сучасні проблеми та тенденції	12	2	4	6		12	2	–	10	–
Тема 2. Становлення вітчизняної та зарубіжної сучасної дидактичної системи.	10	2	2	6		14	2	2	10	–
Тема 3. Зміст початкової освіти в сучасній школі. Структура процесу навчання	12	2	4	6		10			10	–
Тема 4. Організація навчально – пізнавального процесу..	10	2	2	6		14	2	2	10	–
Тема 5. Загальні методи навчання. Методи активізації навчально–пізнавальної діяльності.	12	2	4	6		14	2	2	10	–
Тема 6. Засоби та форми організації навчального процесу в школі.	14	2	4	8		10	–	–	10	–
Тема 7. Урок – основна форма організації навчання в сучасній школі. Позаурочні форми навчання.	14	2	4	8		14	2	2	10	–
Тема 8. Організація самостійної роботи учнів на уроці.	12	2	2	8		14	2	2	10	-
Тема 9. Освітній процес у малокомплектній школі	12	2	2	8		10	-	-	10	-
Тема 10. Діагностика навчання.	12	2	2	8		10	-	-	8	
ІНДЗ					30					30
	106	12	18	46	30	100	6	6	58	30
Разом	150	20	30	70	30	150	12	10	98	30

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Дидактика: історія розвитку, сучасні проблеми та тенденції.

Історія розвитку дидактики. Об'єкт і предмет сучасної дидактики. Поняттєво-термінологічні проблеми сучасної дидактики. Основні тенденції національної системи освіти та завдання дидактики. Основні джерела наукової дидактики. Завдання дидактики на сучасному етапі розвитку України. Категорії дидактики: принципи, методи, зміст, форми організації навчання. Види дидактичних систем. Погляди різних вчених на основні дидактичні концепції.

Тема 2. Становлення вітчизняної та зарубіжної сучасної дидактичної системи. Дидактичні системи Й. –Ф. Гербарта і Дж. Дьюї. Сучасні дидактичні системи. Сучасні дидактичні концепції.

Тема 3. Зміст початкової освіти в сучасній школі. Структура процесу навчання. Зміст освіти, його основні компоненти. Роль і значення різних теорій у формуванні змісту освіти. Удосконалення змісту освіти в сучасній загальноосвітній школі. Навчальні плани і програми. Підручники і посібники. Види освіти, особливості повноцінних знань. Зміст освіти в зарубіжній школі. Сутність процесу навчання. Функції процесу навчання. Структура навчального процесу. Структура діяльності вчителя. Психолого-педагогічні основи навчально-пізнавальної діяльності учнів. Основні види навчання.

Тема 4. Організація навчально – пізнавального процесу. Загальна характеристика навчального процесу. Основні компоненти навчального процесу. Функції навчального процесу. Закони навчального процесу. Закономірності навчального процесу та їх класифікація. Дидактичні принципи та їх класифікація. Система сучасних дидактичних принципів.

Тема 5. Загальні методи навчання. Методи активізації навчально–пізнавальної діяльності. Поняття про методи навчання. Класифікація методів навчання. Методи організації і здійснення навчально – пізнавальної діяльності. Методи стимулювання навчальної діяльності школярів у процесі навчання. Методи контролю і самоконтролю в навчанні. Проблеми оптимального вибору методів навчання. Поняття про методи активізації навчально-пізнавальної діяльності. Класифікація методів активізації навчально-пізнавальної діяльності.

Тема 6. Засоби та форми організації навчального процесу в школі. Поняття засобів навчання та їх класифікація. Матеріальні засоби навчання. Засоби матеріалізації розумових дій. Навчальне обладнання. Поняття про форми організації навчального процесу в школі. Функції форм навчання. Форми організації навчання та їх розвиток у дидактиці.

Тема 7. Урок – основна форма організації навчання в сучасній школі. Позаурочні форми навчання. Урок як цілісна система. Типологія і структура уроку. Організація навчальної діяльності учнів на уроці. Підготовка учителя до уроку. Аналіз і самооцінка уроку. Семінарські завдання. Практикум. Факультативні заняття. Навчальна екскурсія. Додаткові групові, індивідуальні заняття. Предметні гуртки. Домашня навчальна робота учнів.

Тема 8. Організація самостійної роботи учнів на уроці. Самостійна навчальна діяльність та її види. Система вправ та завдань. Самостійна робота з книгою. Організація лабораторних та практичних занять.

Тема 9. Навчально–виховний процес у малокомплектній школі. Особливості планування навчального процесу. Специфіка побудови уроків у класах-комплектах. Варіанти структури уроків у класах-комплектах. Організація виховної роботи в малокомплектній школі.

Тема 10. Діагностика навчання. Діагностика результатів навчання. Контроль результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів. Тестування рівня засвоєння змісту освіти. Оцінювання результатів навчання.

4. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Загальні положення

Практичне заняття – вид навчального заняття, на якому здобувачі вищої освіти під керівництвом викладача закріплюють теоретичні положення навчальної дисципліни і набувають умінь та навичок їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання відповідно сформульованих завдань.

Основне завдання практичних занять – поглибити і закріпити знання, що одержані здобувачами на лекції та в процесі самостійної роботи над навчальною і науковою літературою, прищепити їм навички пошуку, узагальнення, критичного аналізу навчального матеріалу, тісніше пов'язувати теорію з практикою, уміти самостійно та творчо формувати свої думки в усній формі, висувати і захищати свої погляди з питань, що розглядаються.

Якщо лекція закладає основи знань в узагальненій формі, то практичні заняття мають на меті перевірити, розширити, уточнити ці знання у поєднанні різних форм проведення занять (диспути, які допомагають відпрацьовувати вміння доводити, переконувати, виробляти професійні навички; ролеві ігри, колективне творче обговорення найбільш складних питань навчального курсу, реферати-доповіді, індивідуальні творчі завдання тощо). Це і важливий засіб зворотного зв'язку у результаті коментарів і висновків викладача.

Перелік тем практичних занять визначається робочою навчальною програмою дисципліни.

Підготовку до практичного заняття рекомендується починати з моменту читання лекції з відповідної теми та здійснювати її в певній послідовності. У процесі самостійної підготовки до практичних занять здобувачу спочатку рекомендується з'ясувати тему і питання практичного заняття. Заздалегідь підібрати, вивчити та законспектувати рекомендовану літературу, вивчити основні поняття проблеми, всебічно розглянути і усвідомити зміст питань, що виносяться на заняття. Корисно до кожного питання практичного заняття

складати розгорнуті плани відповіді. Перевірку засвоєння своїх знань здобувачі здійснюють за допомогою питань і завдань для самоконтролю, наведені під кожним планом заняття.

В ході дискусії на занятті здобувач має можливість не лише розширити свої знання, але й перевірити, уточнити, закріпити те, що він вивчив під час самостійної роботи. Приймаючи участь у практичному занятті, доцільно під час виступів інших здобувачів робити відповідні помітки в конспекті щодо найбільш цікавих питань.

Плідна та активна робота на практичному занятті значно підвищує ефективність опанування матеріалу та в подальшому заощаджує час на його повторення. На практичних заняттях здобувачі вчаться застосовувати теоретичні знання для проведення прикладних досліджень з дидактики.

Теми практичних занять

	Кількість годин	
	Денна	Заочна
Диспут. Історія розвитку, сучасні проблеми дидактики	2	
Семінар. Основні дидактичні концепції.	2	
Круглий стіл. Становлення вітчизняної та зарубіжної сучасної дидактичної системи	2	2
Семінар. Зміст початкової освіти сучасній школі	2	
Семінар. Структура процесу навчання	2	
Диспут. Організація навчально-пізнавального процесу в початковій школі	2	2
Семінар. Загальні методи навчання	2	
Рольова гра. Методи активізації навчально-пізнавальної діяльності	2	2
Круглий стіл. Засоби навчання	2	
Семінар: Форми організації навчального процесу в школі	2	
Рольова гра. Урок – основна форма організації навчання в школі	2	
Рольова гра. Позаурочна форма навчання	2	2
Круглий стіл. Організація самостійної роботи учнів початкових класів	2	2
Дискусія. Освітній процес у малокомплектній школі	2	
Семінар Діагностика навчання	2	
Разом:	30	10

Тема 1. Етапи розвитку, та проблеми сучасної дидактики.

План.

І заняття (2 години)

1. Історія розвитку дидактики.
2. Об'єкт і предмет сучасної дидактики.
3. Поняттєво-термінологічні проблеми сучасної дидактики.

Контрольні запитання і завдання:

1. Хто запровадив дидактику як науку?
2. Назвіть основні праці Я.А. Коменського.
3. Теорії формальної освіти (засновник, сутність).
4. Теорію матеріальної освіти (засновник, сутність).
5. Існуючі підходи до визначення предмета дидактики.
6. Визначення понять «загальна дидактика», «навчання», «освіта», «процес навчання», «навчальний процес».

Рекомендована література:

1. Бондар В.І. Дидактика. К.: Либідь, 2005. 264 с 2.
2. Волкова Н.П. Педагогіка: Навчальний посібник. 2-ге видання, перероблене, доповнене.
3. Київ: Академвидав, 2007. 616 с. (Альма-матер).
4. Вихрущ В.О., Пушинська А.А. Психодидактика початкової школи: учіння молодших школярів [монографія]. Тернопіль: Крок, 2014. 929 с. .
5. Малафійк І. В. Дидактика. Навчальний посібник. Київ: Кондор. 2009. 406 с.
6. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 5-є вид., доповнене і переробл. Київ: ВАТ «Білоцерківська книжкова фабрика», 2007. 656 с.
7. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти: підруч. для вищ. навч. закл. 2-е вид. Київ: Грамота, 2013. 504 с.
8. Фіцула М.М. Педагогіка: навчальний посібник. Видання 2-ге, виправлене, доповнене. Київ.: Академвидав. 2006. 560 с. (Альма-матер).

Тема 2. Становлення вітчизняної та зарубіжної сучасної дидактичної системи.

План.

І заняття (2 години)

1. Дидактичні системи Й. –Ф. Гербарта і Дж. Дьюї.
2. Сучасні дидактичні системи.
3. Сучасні зарубіжні дидактичні концепції.

Контрольні запитання і завдання:

1. Поняття «дидактичні системи».

2. Традиційна та педоцентристська концепція.
3. Недоліки гербартанської моделі навчання.
4. Основний внесок Дж. Дьюї в дидактику.
5. Структуру процесу навчання в педоцентризмі.
6. Особливості сучасної дидактичної системи.
7. Теорія поетапного формування розумових дій.
8. Сучасні зарубіжні дидактичні концепції.

Рекомендована література:

1. Бондар В.І. Дидактика. К.: Либідь, 2005. 264 с 2.
2. Волкова Н.П. Педагогіка: Навчальний посібник. 2-ге видання, перероблене, доповнене.
3. Київ: Академвидав, 2007. 616 с. (Альма-матер).
4. Вихрущ В.О., Пушинська А.А. Психодидактика початкової школи: учіння молодших школярів [монографія]. Тернопіль: Крок, 2014. 929 с. .
5. Малафійк І. В. Дидактика. Навчальний посібник. Київ: Кондор. 2009. 406 с.
6. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 5-є вид., доповнене і переробл. Київ: ВАТ «Білоцерківська книжкова фабрика», 2007. 656 с.
7. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти: підруч. для вищ. навч. закл. 2-е вид. Київ: Грамота, 2013. 504 с.
8. Фіцула М.М. Педагогіка: навчальний посібник. Видання 2-ге, виправлене, доповнене. Київ.: Академвидав. 2006. 560 с. (Альма-матер).

Тема 3. Зміст початкової освіти в сучасній школі.

План.

І заняття (2 години)

1. Зміст освіти, його основні компоненти.
2. Роль і значення різних теорій у формуванні змісту освіти.
3. Удосконалення змісту освіти в сучасній загальноосвітній школі.
4. Навчальні плани і програми.
5. Підручники і посібники.
6. Види освіти, особливості повноцінних знань.

Контрольні запитання і завдання:

1. Поняття «зміст освіти».
2. Основні цілі та завдання програми «Освіта» (Україна ХХІ ст.).
3. Основні компоненти змісту освіти.
4. Важливі характеристики творчої діяльності.
5. Теорії, що впливають на формування змісту освіти.
6. Основні принципи побудови навчальних програм відповідно до утилітарної концепції.
7. Теорія структуралізму.

8. Проблемно-комплексна теорія.
9. Вимоги щодо формування змісту загальної середньої освіти.
10. Компоненти змісту кожного навчального предмета.
11. Базовий навчальний план загальноосвітніх навчальних закладів.
12. Вимоги до навчального плану.
13. Системи викладу змісту навчального матеріалу.
14. Функції сучасного підручника.
15. Принципи формування змісту навчального матеріалу підручника.

Рекомендована література:

1. Бондар В.І. Дидактика. К.: Либідь, 2005. 264 с 2.
2. Волкова Н.П. Педагогіка: Навчальний посібник. 2-ге видання, перероблене, доповнене.
3. Київ: Академвидав, 2007. 616 с. (Альма-матер).
4. Вихрущ В.О., Пушинська А.А. Психодидактика початкової школи: учіння молодших школярів [монографія]. Тернопіль: Крок, 2014. 929 с.
5. Малафіїк І. В. Дидактика. Навчальний посібник. Київ: Кондор. 2009. 406 с.
6. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 5-є вид., доповнене і переробл. Київ: ВАТ «Білоцерківська книжкова фабрика», 2007. 656 с.
7. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти: підруч. для вищ. навч. закл. 2-е вид. Київ: Грамота, 2013. 504 с.
8. Фіцула М.М. Педагогіка: навчальний посібник. Видання 2-ге, виправлене, доповнене. Київ.: Академвидав. 2006. 560 с. (Альма-матер).

Тема 4. Організація навчально – пізнавального процесу.

План.

І заняття (2 години)

1. Загальна характеристика навчального процесу.
2. Основні компоненти навчального процесу.
3. Функції навчального процесу.

Контрольні запитання і завдання:

1. Система навчального процесу.
2. Основні ознаки гуманістично спрямованого навчального процесу.
3. Основні критерії навчального процесу.
4. Основні принципи побудови гуманістично орієнтованого дидактичного процесу.
5. Вимоги для розробки дидактичної моделі.
6. Етапи формування навичок.
7. Види функцій навчального процесу.

Рекомендована література:

9. Бондар В.І. Дидактика. К.: Либідь, 2005. 264 с 2.

1. Волкова Н.П. Педагогіка: Навчальний посібник. 2-ге видання, перероблене, доповнене.
2. Київ: Академвидав, 2007. 616 с. (Альма-матер).
3. Вихрущ В.О., Пушинська А.А. Психодидактика початкової школи: учіння молодших школярів [монографія]. Тернопіль: Крок, 2014. 929 с. .
4. Малафійк І. В. Дидактика. Навчальний посібник. Київ: Кондор. 2009. 406 с.
5. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 5-є вид., доповнене і переробл. Київ: ВАТ «Білоцерківська книжкова фабрика», 2007. 656 с.
6. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти: підруч. для вищ. навч. закл. 2-є вид. Київ: Грамота, 2013. 504 с.
7. Фіцула М.М. Педагогіка: навчальний посібник. Видання 2-ге, виправлене, доповнене. Київ.: Академвидав. 2006. 560 с. (Альма-матер).

Тема 5. Загальні методи навчання. Методи активізації навчально – пізнавальної діяльності.

План.

І заняття (2 години)

1. Поняття про методи навчання.
2. Класифікація методів навчання.
3. Методи організації і здійснення навчально–пізнавальної діяльності.
4. Методи стимулювання навчальної діяльності школярів у процесі навчання.
5. Методи контролю і самоконтролю в навчанні.
6. Проблеми оптимального вибору методів навчання.
7. Поняття про методи активізації навчально-пізнавальної діяльності.
8. Класифікація методів активізації навчально-пізнавальної діяльності.

Контрольні запитання і завдання:

1. Що передбачає метод навчання?
2. Поняття «прийом навчання».
3. Види класифікацій методів навчання.
4. Методи активізації навчально-пізнавальної діяльності.
5. Основні фактори, які сприяють творчому ставленню учнів до дидактичного процесу і його результатів.
6. Імітаційні методи активізації навчально-пізнавальної діяльності.
7. Основні позитивні аспекти інсценування.
8. Ділові ігри.
9. Психолого-педагогічні принципи конструювання і використання ділової гри.

Рекомендована література:

1. Бондар В.І. Дидактика. К.: Либідь, 2005. 264 с 2.
2. Волкова Н.П. Педагогіка: Навчальний посібник. 2-ге видання, перероблене, доповнене.
3. Київ: Академвидав, 2007. 616 с. (Альма-матер).
4. Вихрущ В.О., Пушинська А.А. Психодидактика початкової школи: учіння молодших школярів [монографія]. Тернопіль: Крок, 2014. 929 с. .
5. Малафіїк І. В. Дидактика. Навчальний посібник. Київ: Кондор. 2009. 406 с.
6. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 5-є вид., доповнене і переробл. Київ: ВАТ «Білоцерківська книжкова фабрика», 2007. 656 с.
7. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти: підруч. для вищ. навч. закл. 2-є вид. Київ: Грамота, 2013. 504 с.
8. Фіцула М.М. Педагогіка: навчальний посібник. Видання 2-ге, виправлене, доповнене. Київ.: Академвидав. 2006. 560 с. (Альма-матер).

Тема 6. Засоби і форми організації навчального процесу в школі

План.

1 заняття (2 години)

1. Поняття засобів навчання та їх класифікація.
2. Матеріальні засоби навчання.
3. Засоби матеріалізації розумових дій.
4. Поняття про форми організації навчального процесу в школі.
5. Функції форм навчання.
6. Форми організації навчання та їх розвиток у дидактиці.

Контрольні запитання і завдання:

1. Види засобів навчання.
2. Роль засобів навчання в навчальному процесі.
3. Технічні засоби навчання. Їх види.
4. Ефективність використання технічних засобів навчання.
5. Принципи, за якими здійснюється добір системи засобів навчання.
6. Функції наочних посібників.
7. Групи наочних посібників.
8. Вербалізація засобів розумових дій.
9. Мова, як засіб навчання.
10. Матеріальні та ідеальні засоби навчання.
11. Організація навчання.
12. Поняття «форма навчання».
13. Різні підходи до функцій форм навчання.
14. Види форм навчання.

15. Сутність класно-урочної системи.

Рекомендована література:

1. Бондар В.І. Дидактика. К.: Либідь, 2005. 264 с 2.
2. Волкова Н.П. Педагогіка: Навчальний посібник. 2-ге видання, перероблене, доповнене. Київ: Академвидав, 2007. 616 с. (Альма-матер).
3. Вихрущ В.О., Пушинська А.А. Психодидактика початкової школи: учіння молодших школярів [монографія]. Тернопіль: Крок, 2014. 929 с. .
4. Малафіїк І. В. Дидактика. Навчальний посібник. Київ: Кондор. 2009. 406 с.
5. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 5-є вид., доповнене і переробл. Київ: ВАТ «Білоцерківська книжкова фабрика», 2007. 656 с.
6. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти: підруч. для вищ. навч. закл. 2-е вид. Київ: Грамота, 2013. 504 с.
7. Фіцула М.М. Педагогіка: навчальний посібник. Видання 2-ге, виправлене, доповнене. Київ.: Академвидав. 2006. 560 с. (Альма-матер).

Тема 7. Урок – основна форма організації навчання в сучасній школі. Позаурочні форми навчання.

План.

І заняття (2 години)

1. Урок як цілісна система.
2. Типологія і структура уроку.
3. Організація навчальної діяльності учнів на уроці.
4. Підготовка учителя до уроку.
5. Аналіз і самооцінка уроку.
6. Семінарські заняття.
7. Практикум.
8. Факультативні заняття.
9. Навчальна екскурсія.
10. Додаткові групові, індивідуальні заняття. Предметні гуртки.
11. Домашня навчальна робота учнів.

Контрольні запитання і завдання:

1. Поняття уроку.
2. Мета і завдання уроку.
3. Завдання уроку.
4. Елементи уроку.
5. Дидактична структура уроку.

6. Типи уроків. Опишіть їх.
7. Форми організації навчальної діяльності учнів.
8. Етапи підготовки учителя до уроку.
9. Види семінарських занять.
10. Структура семінарських занять.
11. Значення практикумів для навчального процесу.
12. Види факультативів за освітніми завданнями.
13. За якими критеріями поділяють екскурсії?
14. Етапи проведення екскурсій.
15. Місце предметних гуртків серед позаурочних форм навчання

Рекомендована література:

1. Бондар В.І. Дидактика. К.: Либідь, 2005. 264 с 2.
2. Волкова Н.П. Педагогіка: Навчальний посібник. 2-ге видання, перероблене, доповнене.
3. Київ: Академвидав, 2007. 616 с. (Альма-матер).
4. Вихрущ В.О., Пушинська А.А. Психодидактика початкової школи: учіння молодших школярів [монографія]. Тернопіль: Крок, 2014. 929 с. .
5. Малафійк І. В. Дидактика. Навчальний посібник. Київ: Кондор. 2009. 406 с.
6. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 5-є вид., доповнене і переробл. Київ: ВАТ «Білоцерківська книжкова фабрика», 2007. 656 с.
7. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти: підруч. для вищ. навч. закл. 2-е вид. Київ: Грамота, 2013. 504 с.
8. Фіцула М.М. Педагогіка: навчальний посібник. Видання 2-ге, виправлене, доповнене. Київ.: Академвидав. 2006. 560 с. (Альма-матер).

Тема 8. Організація самостійної роботи учнів на уроці.

План.

І заняття (2 години)

1. Самостійна навчальна діяльність та її види.
2. Система вправ та завдань.
3. Самостійна робота з книгою.
4. Організація лабораторних та практичних занять.

Контрольні запитання і завдання:

1. Поняття про самостійну навчальну роботу.
2. Рівні самостійної продуктивної діяльності учнів.
3. Основні вимоги до організації самостійної діяльності учнів на уроці.
4. Види самостійних робіт за формою організації.
5. Недоліки організації самостійних робіт.

6. Три групи вправ за метою призначення.
7. Типові помилки в організації та проведенні вправ.
8. Дидактичні умови організації роботи з підручником на уроці.
9. Оформлення лабораторної роботи.

Рекомендована література:

1. Бондар В.І. Дидактика. К.: Либідь, 2005. 264 с 2.
2. Волкова Н.П. Педагогіка: Навчальний посібник. 2-ге видання, перероблене, доповнене.
3. Київ: Академвидав, 2007. 616 с. (Альма-матер).
4. Вихрущ В.О., Пушинська А.А. Психодидактика початкової школи: учіння молодших школярів [монографія]. Тернопіль: Крок, 2014. 929 с. .
5. Малафійк І. В. Дидактика. Навчальний посібник. Київ: Кондор. 2009. 406 с.
6. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 5-є вид., доповнене і переробл. Київ: ВАТ «Білоцерківська книжкова фабрика», 2007. 656 с.
7. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти: підруч. для вищ. навч. закл. 2-е вид. Київ: Грамота, 2013. 504 с.
8. Фіцула М.М. Педагогіка: навчальний посібник. Видання 2-ге, виправлене, доповнене. Київ.: Академвидав. 2006. 560 с. (Альма-матер).

Тема 9. Навчально – виховний процес у малокомплектній школі.

План.

І заняття (2 години)

1. Особливості планування навчального процесу.
2. Специфіка побудови уроків у класах-комплектах.
3. Варіанти структури уроків у класах-комплектах.
4. Організація виховної роботи в малокомплектній школі.

Контрольні запитання і завдання:

1. Розвиток малокомплектних шкіл у сучасному суспільстві.
2. Урок у малокомплектній школі.
3. Методики й структури уроків у класі-комплекті.
4. Види занять самостійної роботи учнів у малокомплектній школі.
5. Різні форми засвоєння нових знань у класах-комплектах.
6. Основна функція вчителя в умовах одночасної роботи з двома-трьома класами.
7. Структура уроків у класах-комплектах.

Рекомендована література:

1. Бондар В.І. Дидактика. К.: Либідь, 2005. 264 с 2.
2. Волкова Н.П. Педагогіка: Навчальний посібник. 2-ге видання, перероблене, доповнене.
3. Київ: Академвидав, 2007. 616 с. (Альма-матер).

4. Вихрущ В.О., Пушинська А.А. Психодидактика початкової школи: учіння молодших школярів [монографія]. Тернопіль: Крок, 2014. 929 с. .
5. Малафійк І. В. Дидактика. Навчальний посібник. Київ: Кондор. 2009. 406 с.
6. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 5-є вид., доповнене і переробл. Київ: ВАТ «Білоцерківська книжкова фабрика», 2007. 656 с.
7. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти: підруч. для вищ. навч. закл. 2-е вид. Київ: Грамота, 2013. 504 с.
8. Фіцула М.М. Педагогіка: навчальний посібник. Видання 2-ге, виправлене, доповнене. Київ.: Академвидав. 2006. 560 с. (Альма-матер).

Тема 10. Діагностика навчання.

План.

І заняття (2 години)

1. Діагностика результатів навчання.
2. Контроль результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів.
3. Тестування рівня засвоєння змісту освіти.
4. Оцінювання результатів навчання.

Контрольні запитання і завдання:

1. Перевірка результатів навчання.
2. Об'єкт дидактичного контролю в сучасній школі.
3. Основні функції перевірки й оцінки навчальних досягнень учнів.
4. Принципи організації діагностики і контролю за навчальною діяльністю.
5. Основні ланки перевірки.
6. Рівні навчальних досягнень учнів.

Рекомендована література:

1. Бондар В.І. Дидактика. К.: Либідь, 2005. 264 с 2.
2. Волкова Н.П. Педагогіка: Навчальний посібник. 2-ге видання, перероблене, доповнене. Київ: Академвидав, 2007. 616 с. (Альма-матер).
3. Вихрущ В.О., Пушинська А.А. Психодидактика початкової школи: учіння молодших школярів [монографія]. Тернопіль: Крок, 2014. 929 с. .
4. Малафійк І. В. Дидактика. Навчальний посібник. Київ: Кондор. 2009. 406 с.
5. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 5-є вид., доповнене і переробл. Київ: ВАТ «Білоцерківська книжкова фабрика», 2007. 656 с.
6. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти: підруч. для вищ. навч. закл. 2-е вид. Київ: Грамота, 2013. 504 с.
7. Фіцула М.М. Педагогіка: навчальний посібник. Видання 2-ге, виправлене,

доповнене. Київ.: Академвидав. 2006. 560 с. (Альма-матер).

5.САМОСТІЙНА РОБОТА

	Кількість годин		Форма контролю
	Денна	Заочна	
Змістовий модуль 1. Предмет та актуальні проблеми дидактики	24	40	
1. Підготувати порівняльну характеристику: Програмована концепція навчання та теорія поетапного формування розумових дій.	6	10	Усне опитування
2. Підготувати доповідь на тему: Основні дидактичні концепції в історії розвитку дидактики.	6	10	
3. Розробити та захистити презентацію на тему: Стимулювання навчальної активності учнів молодших класів	6	10	
4. Опрацювати та проаналізувати Державну національну програму «Освіта» (Україна ХХІ століття). Сформулювати найважливіші принципи реформи всієї системи освіти	6	10	Усне опитування
Змістовий модуль 2. Особливості навчального процесу в початковій школі	46	58	
5. Розробити міні-лекцію на обрану тему	6	10	Усне опитування
6. Розробити план-конспект інтегрованого уроку на обрану тему	8	10	
7. Підготувати доповідь на тему: Основні шляхи формування у учнів початкових класів інтересу до знань	8	10	
8 Розробити та захистити презентацію на тему: Особливості підготовки та проведення відкритого уроку	8	10	
9 Розробити презентацію : Дидактичні особливості інтегрованих уроків	8	8	
10 Сформулюйте рекомендації для молодого вчителя початкових класів щодо здійснення ефективного освітнього процесу і малокомплектній школі	8	10	

6. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАНЯТТЯ

№ з/п	Теми	Кількість годин
1.	Підготовка доповідей з тем: 1. Система М. Монтесорі 2. Вальдорфська школа 3. Школа завтрашнього дня (Д. Ховард) 4. Дальтон-план і інші системи навчання 5. Поняття дидактики, предмет її вивчення, основні поняття та завдання на сучасному етапі 6. Диференціація та індивідуалізація навчання в школі. Навчання обдарованих дітей	15

	7. Процес навчання, його цілісність та наукова організація. . Функції процесу навчання 8. Психолого-педагогічні основи навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроках 9. Структура діяльності вчителя в навчальному процесі 10. Характеристика навчальних планів, програм і підручників (за фахом) 11. Зміст освіти в національній школі. Державні стандарти. Історія реформування змісту освіти 12. Суть гуманізації та демократизації навчально-виховного процесу 13. Закономірності процесу навчання 14. Основні принципи навчання та дидактичні правила їх реалізації 15. Взаємозв'язок загальної, політехнічної та професійної освіти. Специфіка профтехучилищ, гімназій, ліцеїв, колегіумів, інших навчальних закладів 16. Нетрадиційні форми навчання. Підготовка вчителя до уроку 17. Позаурочні форми навчання та їх характеристика. Неуспішність учнів і шляхи її подолання 18. Форми організації навчання, їх особливості. Урок — основна форма організації навчання в сучасній школі України. Типи уроків і їх структура 19. Проблемно-розвивальне навчання: особливості, види проблем, способи створення проблемних ситуацій, етапи проблемного уроку 20. Види навчання (пояснювально-ілюстративне і програмоване) 21. Засоби навчання, методика їх використання на уроках. Технічні засоби навчання. Використання комп'ютерної техніки 22. Методи контролю і самоконтролю у навчанні 23. Методи стимулювання навчально-пізнавальної діяльності учнів 24. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності (словесні, наочні, практичні)	
2.	Творче завдання за вибором студента: 1. Скласти бібліографію з даної дисципліни (всього –15 джерел) з них – 5 книг, 10-журнальних статей. 2. Скласти анотацію на 5 книг з необхідної бібліографії. 3. Скласти конспект 5 журнальних статей з актуальних проблем навчання	15

4. Скласти тези доповіді з проблем організації навчально-виховного процесу в початковій школі (2 друк. аркуша). Підготувати презентацію	
Разом:	30

7. КРИТЕРІЇ ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

У процесі викладання дисципліни «Дидактика» застосовуються поточний контроль та підсумковий контроль.

Форми поточного і підсумкового контролю

Поточний контроль (практичні заняття, самостійна робота)			ІНДЗ	Разом	Підсумковий контроль (екзамен)	Сума
Теми	Бали			0–80	0–20	0–100
Змістовий модуль 1.						
Тема 1.	0–7	0–28	0–5			
Тема 2.	0–7					
Тема 3.	0–7					
Тема 4.	0–7					
Змістовий модуль 2.						
Тема 5.	0–7	0–42	0-5			
Тема 6.	0–7					
Тема 7.	0–7					
Тема 8.	0–7					
Тема 9.	0-7					
Тема 10	0-7					
		0–70	0–10			

Для оцінювання знань, умінь та навичок здобувачів під час проведення практичних занять з дисципліни «Дидактика» застосовується поточний контроль.

Практичне заняття включає проведення контролю знань, умінь та навичок, постановку загальної проблеми (завдання) викладачем та її обговорення за участю здобувачів, розв'язання контрольних питань і завдань, їх перевірку та оцінювання. На кожному практичному занятті викладач оцінює підготовлені здобувачами завдання, виступи, активність у дискусії, уміння формулювати та відстоювати свою позицію тощо.

Критерії оцінювання практичних занять

Бали	Критерії
0 балів	Здобувач не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних

	завдань або здобувач відмовляється від відповіді, або відсутній.
1 бал	Здобувач частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки.
2 бали	Здобувач не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності.
3 бали	Здобувач в цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки.
4 бали	Здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.
5 балів	Здобувач в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу.

Оцінки, одержані студентом за практичні заняття, ураховуються при визначенні семестрової підсумкової оцінки з навчальної дисципліни.

Підсумковий бал за 100-бальною шкалою з дисципліни «Дидактика» визначається як середньозважена величина, в залежності від питомої ваги кожної складової залікового кредиту.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з	не зараховано з

		можливістю повторного складання	можливістю повторного складання
0-34	Б	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

- лекційний курс;
- практичний курс та методичні вказівки до його проведення;
- тематика самостійної роботи та методичні рекомендації до її виконання;
- індивідуальні навчально-дослідні та творчі завдання;
- контрольні-тестові завдання.

Нормативно-правові документи:

1. Державна національна програма “Освіта” Україна ХХІст. Освіта.- 1993. №44-46. С.2-15
2. Державний стандарт початкової освіти. Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/ua/often-requested/state-standards>
3. Європейська конвенція про захист прав і основних свобод людини від 4.11.1950 р. Права людини: Міжнародні договори ООН і РЄ. – К., 2001.
4. Загальна Декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. Права людини. Міжнародно-правові документи. – К., 1995.
5. Закон України «Про освіту». Відомості Верховної Ради України.- 1991.-№34.-С.451
6. Закон України про вищу освіту. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>.
7. Закон України про освіту. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/annot/1060-12>
8. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод. Режим доступу: http://www.irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=276%3A1&catid=43%3Aeu&Itemid=70&lang=uk
9. Конституція України. Режим доступу: http://crimeatest.org.ua/files/4_normativni_dokumenti/4_1_zakoni_ukraini/konstituciya.pdf.

10. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бондар В.І. Дидактика. К.: Либідь, 2005. 264 с 2.
2. Волкова Н.П. Педагогіка: Навчальний посібник. 2-ге видання, перероблене, доповнене. К.: Академвидав, 2007. 616 с. (Альма-матер).
3. Вихрущ В.О., Пушинська А.А. Психодидактика початкової школи: учіння молодших школярів [монографія]. Тернопіль: Крок, 2014. 929 с..
4. Малафійк І. В. Дидактика. Навчальний посібник Київ: Кондор, 2009.- 406 с.
5. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 5-є вид., доповнене і переробл. К.: ВАТ «Білоцерківська книжкова фабрика», 2007. 656 с.
6. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти: підруч. для вищ. навч. закл. 2-є вид. К.: Грамота, 2013. 504 с.
7. Фіцула М.М. Педагогіка: навчальний посібник. Видання 2-ге, виправлене, доповнене. К.: Академвидав, 2006. 560 с. (Альма-матер).

Допоміжна

1. Бех І.Д. Зростаюча особистість у цінності духовності Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал : матеріали звіт. наук.-практ. конф. Ін-ту проблем виховання НАПН України за 2016 рік / за ред. І.Д.Беґа, Ж.В.Петроґко. Вип. 5. Івано- Франківськ: НАІР, 2017. С. 12-18.
2. Бондар В.І., Коханенко О.Г. Проектування уроку як оптимальної системи (Матрично- модульний підхід): навч.-метод. посіб. К.: ПЦ «Фоліант», 2008. 54 с.
3. Гончаренко С.У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Видання друге, доповнене й виправлене. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.
4. Навчання у початковій школі як цілісний творчий процес: теорія і практика: навч.- метод. посіб. / за ред. В.І.Бондаря; упорядкув. О.Я.Митни

Інформаційні ресурси

1. <http://ebk.net.ua>
2. <http://magazines.russ.ru>
3. <http://myrefs.org.ua>
4. <http://ostriv.in.ua>
5. <http://teacher.at.ua>
6. <http://ua.textreferat.com>
7. <http://ukrref.com.ua>
8. <http://works.tarefer.ru>
9. <http://www.br.com.ua/referats>
10. <http://www.epochtimes.com.ua>
11. <http://www.lib.ua-ru.net>
12. <http://www.mon.gov.ua/>
13. http://www.slideshare.net/stecenko_nm/6-2253966
14. <http://www.uroki.net>

Навчально-методичне видання

Скоромна Маріанна Володимирівна

**Методичні рекомендації щодо проведення
практичних занять та самостійної роботи
з навчальної дисципліни**

«Дидактика»

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
галузі знань 01Освіта/Педагогіка
спеціальності 013 «Початкова освіта»